

ČTENÍ ODBORNÉHO TEXTU:

STRUKTURA AKADEMICKÉHO TEXTU A ROLE JEHO JEDNOTLIVÝCH ČÁSTÍ

**Proseminář k akademickým
dovednostem**

STRUKTURA PREZENTACE

- organizační věci
- opakování
- čtení odborného textu
  - typy čtení
  - cíl čtení
  - hlavní zásady čtení
  - Struktura odborného textu
- reflexe domácího úkolu

ORGANIZACE KURZU

- prosím, **hlasujte všichni** v anketě nahoře v moodle: „Tematické skupiny k závěrečné práci“
- kdo neplní **úkoly**, musí mi napsat + domluvit se, jak dál
- u každé hodiny bude nyní otevřené **fórum**, kde každý, kdo něčemu v úkolu/ prezentaci neporozuměl, založí téma, na které všichni můžeme reagovat
  - současně fórum slouží pro zpětnou vazbu na výuku

OPAKOVÁNÍ

- Citování
  - Nejčastější chyby
    - V citační etice.
    - Technické.
  - Poznámkový aparát
  - Obecné zásady citování
  - Přímá citace
  - Parafráze

NEJČASTĚJŠÍ CHYBY V CITAČNÍ ETICE

([HTTP://IVA.K.UTB.CZ/WP-CONTENT/UPLOADS/JAK-SPRAVNE-CITOVAT.PDF](http://iva.k.utb.cz/wp-content/uploads/jak-spravne-citovat.pdf))

- Citování díla, které jste nepoužili
- Necitování díla, které jste použili
- Citování vlastních děl, která nemají souvislost s novým dílem (tzv. autocitace)
- Nepřesné citování, znemožňující identifikaci díla

NEJČASTĚJŠÍ (TECHNICKÉ) CHYBY PŘI CITOVÁNÍ ZDROJŮ

(ŠANDEROVÁ 2007: 100)

- Neúplnost (vynechání zdroje, se kterým se v textu pracovalo)
- Nesprávně uvedené jméno autora
- Jiné vročení díla v seznamu než v textu
- Neodlišená vydání díla se kterými se pracuje v textu (neodlišená v textu/ v seznamu/ v obojím)
- Různá úprava citací (jak v textu, tak v seznamu)
- Chybné abecední seřazení zdrojů
  - pozor na automatické řazení (editor) „C“; „Ch“; jména začínající na: ščřž

POZNÁMKOVÝ APARÁT

(MILTOVÁ V ŠANDEROVÁ 2007: 98-99)

- Uvedení citovaného díla
- Podrobnější komentování
  - funkce?
    - Navedení na zdroje rozšiřující sdělení
    - Dovysvětlení, které ale není stěžejní pro pochopení textu (jinak musí být v textu)
  - kdy vhodné?
    - Šetříme s ním.
    - Když je zásadní něco např. dovysvětlit, ale v textu by to narušilo jeho plynulost.
- Odkazování na předcházející nebo následující část dané práce

OBEČNÉ ZÁSADY CITOVÁNÍ

([HTTP://IVA.K.UTB.CZ/WP-CONTENT/UPLOADS/JAK-SPRAVNE-CITOVAT.PDF](http://iva.k.utb.cz/wp-content/uploads/jak-spravne-citovat.pdf))

Bibliografická citace by měla jednoznačně identifikovat citovaný dokument. !

- **Údaje pro bibliografickou citaci přebíráme z citovaného zdroje - konkrétní vydání nebo verzi!**
  - **titulního listu**
  - následujícím pořadí rub titulní strany, hlavička stránky, obálka, obal, doprovodná dokumentace (např. leták, manuál)
- **Pořadí údajů je přesně stanoveno normou.**
- **Bibliografická citace by měla být co nejpřesnější.**
  - Nelze vynechávat povinné údaje, pokud jsou v dokumentu dostupné.
  - I nepovinné údaje, jsou-li pro identifikaci citovaného dokumentu důležité.
- **Pokud některý údaj chybí, vynechává se a pokračuje se následujícím.**
  - **Nebo** lze údaj dohledat v jiných zdrojích nebo nahradit zástupnou formulací?
    - **Neznáme místo vydání (ale jsme schopni ho zjistit):** Zapišeme [Praha]: Computer Press, 2008. **V dokumentu uveden rok 1959 (zjevně chybný).**
Zapišeme 1959 [1995]
- **V případě, že některý z údajů přebíráme z jiného zdroje, uvádíme jej v hranaté závorce.**
- **Údaje se zapisují v jazyce, ve kterém jsou uvedeny v citovaném dokumentu.**
- **Jakýkoliv prvek, který není v latinském písmu, se transliteruje nebo transkribuje.**
- **Podoba bibliografických citací musí být jednotná v celém dokumentu (styl, formát, interpunkce).**

OPAKOVÁNÍ: CITACE A PARAFRÁZE

- přímá citace
  - = slovo od slova přebíráme sdělení ze zdrojového textu
  - Formát.
    - Ohraničená uvozovkami.
    - Začínáme citovat odkudkoli, pokud od začátku věty, necháme velké písmeno, pokud od prostředka, začneme malým písmenem.
    - Potřebujeme-li zkrátit, používáme: „...“/ [...]
  - Podoba citace zdroje v textu.
    - Příjmení autora, rok publikace textu, stránky
  - Obsah
    - zkracujeme-li, vložíme znaky/ text (do závorky), aby na sebe slova/ sdělení navazovala.

OPAKOVÁNÍ: CITACE A PARAFRÁZE

- parafráze
  - = sdělení ze zdrojového textu převyprávěné našimi vlastními slovy
  - Formát.
    - Stejný jako zbytek textu (nijak nezvýrazněný).
  - Podoba citace zdroje v textu.
    - Je-li předmětem parafráze hlavní sdělení textu
      - Příjmení autora, rok publikace textu.
    - Je-li předmětem parafráze konkrétní sdělení/ argument/ parciální teze textu.
      - Příjmení autora, rok publikace textu, přesné stránky např. „1 / 1, 2, 8 / 1-2, 8“.
  - Obsah
    - Přestože převypravujeme sdělení vlastními slovy, dáváme si pozor na udržení stejného významu sdělení.
    - Můžeme používat termíny použité v textu, jen ne velké množství slov v přesné souslednosti zdrojového textu.
    - Nejsme-li si jistí významem na sto procent, použijeme radši (aspoň částečně) přímou citaci.

ČTENÍ ODBORNÉHO TEXTU

- Proč se zabývat čtením, když máme základní čtenářskou dovednost dávno osvojenou?

ČTENÍ ODBORNÉHO TEXTU

- Proč se zabývat čtením, když máme základní čtenářskou dovednost dávno osvojenou?

→ • čtení odborného textu je aktivní intelektuální prací, která vyžaduje osvojení si základních akademických znalostí a dovedností, jako je porozumění struktury akademického textu, funkcím jeho jednotlivých částí, efektivní a kritické čtení.

UČEBNICE X ODBORNÉ TEXTY

[HTTPS://WWW.SLIDESHARE.NET/RS_KNIHOVNAFFMU/EFEKTIVN-TEN-A-HODNOCEN-ODBORNHO-TEXTU](https://www.slideshare.net/RS_KNIHOVNAFFMU/EFEKTIVN-TEN-A-HODNOCEN-ODBORNHO-TEXTU)

učebnice studie X odborné texty

- logické řazení informací
- text k zapamatování zvýrazněn
- „návod k použití“
- didaktické cíle
- přehlednost a systematičnosti
- názornost

terminologická nejednoznačnost

prostředník komunikace mezi odborníky

předpokládají poučeného čtenáře

zprávy o výzkumech a jejich výsledcích

čtivost se odvíjí od stylu autora

autor může vycházet z různých koncepcí, ale nevykládá je

TYPY TEXTŮ → TYPY ČTENÍ

- pasivní čtení
- aktivní čtení
  - charakter
  - cíl

TYPY TEXTŮ → TYPY ČTENÍ

- pasivní čtení
  - Čtení typ. beletristického textu, který jsme schopný sledovat bez jakéhokoli předchozího školení i bez nutnosti dohledávání informací.
  - Cílem je (typicky) získat co největšího počtu čtenářů, proto je text typicky plynulý, srozumitelný, poutavý.
- aktivní čtení
  - Čtení typ. odborného textu, který předpokládá poučeného čtenáře a současně čtenáře, který je schopný, dohledávat si informace nutné pro porozumění textu,
  - Jeho cílem je komunikace informace mezi velmi omezenou skupinou odborníků, kteří jsou schopni textu porozumět a kriticky ho zhodnotit.
- Odpočinek – Pobavení VS. Porozumění – Kritické zhodnocení

HLAVNÍ ZÁSADY ČETBY ODBORNÝCH TEXTŮ

(ŠANDEROVÁ 2009: 21)

- porozumění textu a problému o němž pojednává
- číst hospodárně – jen tolik, kolik jsme schopni aktivně zpracovat
- → = číst EFEKTIVNĚ

EFEKTIVNÍ ČTENÍ

(ŠANDEROVÁ 2009: 22)

- identifikace klíčových pasáží
  - Co ty ostatní pasáže?
- identifikace hlavních myšlenek (základní tvrzení)
- identifikace argumentů na jejich podporu (na jakém základě autor k tezím dospěl)
  - zvážení jejich přesvědčivost, přednosti a slabiny
  - = kritické čtení

EFEKTIVNÍ ČTENÍ

(ŠANDEROVÁ 2009: 22)

- identifikace klíčových pasáží
  - Co ty ostatní pasáže?
    - Záleží na to, k čemu nám text slouží
      - Slouží-li pouze pro tvorbu rešerše – přehledu, co bylo k danému tématu v daném oboru napsáno, stačí.
      - Slouží-li jako teoretický rámec našeho textu = jako rámec našich argumentů/ interpretací – třeba porozumět i dílčím argumentům, způsobu jejich výkladu, kontextu a datům, na kterých jsou postavené.
- identifikace hlavních myšlenek (základní tvrzení)
- identifikace argumentů na jejich podporu (na jakém základě autor k tezím dospěl)
  - zvážení jejich přesvědčivost, přednosti a slabiny
  - = kritické čtení

OBTÍŽE S EFEKTIVNÍM ČTENÍM

- Co když nemůžeme najít klíčové pasáže, myšlenky a podpůrné argumenty?
  - Dokud nezískáme vyšší čtenářské dovednosti, číst text několikrát!
- Co když nerozumíme termínům?
  - použijeme
    - slovníky
    - internet (wikipedia)
    - konzultace

CÍL ČETBY

(ŠANDEROVÁ 2009: 24)

!!!POROZUMĚT TEXTU!!!

- aktivní čtení
  - **klademe si otázky**
    - **Jakým problémem se autor/ka zabývá**
    - **K jakým závěrům dospěl/a?**
      - = jak na otázky odpovídá
    - **O co své závěry opírá?**
      - = jaké argumenty uvádí na jejich podporu
  - **děláme si poznámky a dokumentaci**

CVIČENÍ

- definujte, co znamená „problém, kterým se text zabývá“
- kde hledat takovou informaci?

- definujte co znamená „hlavní argument textu“
- kde hledat hlavní argument textu?

CVIČENÍ

- definujte, co znamená „problém, kterým se text zabývá“
  - = každý primární odborný text cílí na odpověď na konkrétní otázku, již se v rámci tématu věnuje.
- kde hledat takovou informaci?
  - v klíčových slovech
  - v názvu
  - v abstraktu
  - **v úvodu (VŽDY!)**
  - v závěru
- definujte co znamená „hlavní argument textu“
  - = hlavní teze textu = to, čím text přispívá do již publikovaného vědění v rámci dané tematiky.
  - = řešení „problému“, kterým se text zabývá/ odpověď na otázku, kterou text postuluje.
- kde hledat hlavní argument textu?
  - v názvu
  - v abstraktu
  - v úvodu
  - **v závěru (VŽDY!)**

STRUKTURA ODBORNÉ STATI VE SPOLEČENSKÝCH VĚDÁCH

(ŠANDEROVÁ 2009: 62-64)

- **úvod**

- Jaký problém výzkum řešil
- Shrnutí dosavadního vědění na daném poli bádání
- Vyjasnění, na které autory práce navazuje → ke kterému teoretickému + metodologickému směru se autor hlásí
- Logika výkladu
- Nastínění závěru

- **jádro**

- Jak autor při odpovědi na své otázky postupoval a proč se rozhodl pro takový postup?
- O jaké a jak kvalitní argumenty své odpovědi opírá?
- Volba metod
- Charakter; ilustrace dat

- **závěr**

- Shrnutí zjištění → čím novým studie přispívá do stávajících zjištění
- Ukázání, za jakých podmínek na nich lze dále stavět
- Zhodnocení úskalí, jimž se autor vyhnul (která ale přitom nezmizela)
- → Zamyšlení, v čem a proč si je jistý; kde a proč má určité pochybnosti; jakým způsobem by je bylo možné zmírnit

ÚKOL

- Identifikace hlavní argument textu.

1. Smrt

- Nešporová, O. 2013. *O smrti a pohřbívání*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury.

2. Sexualita (gender)

- Moore, H. 2001. Co se stalo s ženami a muži. *Cargo*, 3,4: 174-196.

3. Strava

- Mintz, S., Du Bois, Ch. 2002. The Anthropology of Food and eating. *The annual review of anthropology*, 31:99-119.

4. Zdraví

- Parusníková, Z. 2000. Biomoc a kult zdraví. *Sociologický časopis*, 34, 2: 131-141.

REFLEXE ÚKOLŮ

- citovat text, na který úkol píšete
- texty jsou do značné míry přehledové – o to těžší nalézt hlavní sdělení!
- hlavní argument textu by měl být nejnáze identifikovatelný v primární literatuře
  - jasnost hlavního argumentu je také primárním hodnotícím kritériem odborného textu.
- hlavní tezi hledáme v: závěru, příp. úvodu, příp. abstraktu
  - nemá-li text klasickou strukturu (např. některá kapitola v knize), hledáme společného jmenovatele předkládaných argumentů/ sdělení.

HLAVNÍ SDĚLENÍ/ ARGUMENT/ TEZE

NEŠPOROVÁ, O. 2013. *O SMRTI A POHŘBÍVÁNÍ*. BRNO, CENTRUM PRO STUDIUM DEMOKRACIE A KULTURY.
(STR. 9-21)

- orientujte se podle názvu kapitoly i jednotlivých kapitol.
- správně formulovaný název je vždy klíčem k porozumění textu
- Nešporová hovoří o historické a kulturní podmíněnosti významu smrti i zacházení s ní. Zaměřuje se zejména na rozdíl mezi premoderní „ochočenou smrtí“, kdy byla smrt, umírání a mrtví běžnou součástí života premoderního člověka a společenství, oproti moderní tabuizaci a medikalizaci smrti, kdy je smrt vytlačována z každodenního života, stává se tabuizovanou a obávanou událostí. Zacházení s ní se vymaňuje z každodennosti, vlivu církve a je vyloučeno do profesionalizované sféry zdravotnictví. (Nešporová 2000: 9-21)

HLAVNÍ SDĚLENÍ/ ARGUMENT/ TEZE

(MOORE, H. 2001. CO SE STALO S ŽENAMI A MUŽI. *CARGO*, 3,4: 174-196.)

- orientujte se podle závěru a názvů podkapitol článku
- Moore zde shrnuje vývoj uvažování o pohlaví, genderu a sexualitě z pohledu různých sociálněvědních disciplín, aby nakonec zdůraznila, že ani jeden extrémní přístup (radikální sociální konstruktivismus, ani radikální materialismus) není řešením. Tedy, že tyto kategorie nejsou ani čistě biologicky dané, ani čistě symbolické (konstruované). Tvrdí totiž, že není možné ani žádané, abychom pohlaví a gender nějak jasně vymezili, jelikož: „pohlaví, gender a sexualita jsou produktem řady materiálních a symbolických interakcí“ (Moore 2001: 193).

HLAVNÍ SDĚLENÍ/ ARGUMENT/ TEZE

(MINTZ, S., DU BOIS, CH. 2002. THE ANTHROPOLOGY OF FOOD AND EATING. *THE ANNUAL REVIEW OF ANTHROPOLOGY*, 31:99-119.)

- orientujte se podle 1. abstraktu, 2. závěru, 3. úvodu.
- Mintz a Du Bois se ve svém článku zaměřují na přehled antropologického zkoumání jídla (ve vztahu ke konzumaci, nikoli produkci) v rozmezí od 80. let 20. století do konce milénia. Centrální linií textu je souvztažnost mezi stravou a společností a kulturou, kterou ukazují v rámci třech tematických okruhů: nedostatku jídla, stravování a rituálu a stravování a identity. Přehledem vybraných výzkumů od kulturně specifického stravování k vlivu globalizace na stravování nakonec autoři argumentují významnou rolí antropologie jídla, která by mohla přispět k nové politice globálních mocenských asymetrií ve vztahu ke stravování (zdraví, výživa, hlad).

HLAVNÍ SDĚLENÍ/ ARGUMENT/ TEZE

(PARUSNÍKOVÁ, Z. 2000. BIOMOC A KULT ZDRAVÍ. *SOCIOLOGICKÝ ČASOPIS*, 34, 2: 131-141.)

- orientujte se podle: 1. názvu, 2. abstraktu, 3. úvodu, 4. závěru, 5. shrnutí
- Parusníková se ve svém článku věnuje společenskému fenoménu, který nazývá „kult zdraví“. Na základě prominentních kritických teorií z oblasti sociologie medicíny (biomoc, riziková společnost) argumentuje, jak se zdraví v dnešní západní společnosti stává (morální) normou. Vymezuje se přitom vůči dominantní rétorice individuálního dosahování zdraví ve smyslu posílení autonomie jedince v současné společnosti, aby ukázala, jak je tato neoliberální praxe protkaná kontrolou a disciplínou více než kdy dříve.

PŘÍŠTÍ HODINA

- **Téma**
  - **Čtení odborného textu: efektivní čtení; kritické čtení a porozumění textu.**
- **Úkol**
  - Do neděle 29.3.2020 23.59 by měl každý nahrát do moodle chybějící úkoly. Pokud ze zdravotních/rodinných důvodů nemůžete v současné době plnit své studijní povinnosti včetně prosemináře, napište mi email a domluvíme se alternativně.
  - Kdo má jakýkoli problém se zpracováním jakéhokoli úkolu/ porozumění prezentaci přispěje do fóra